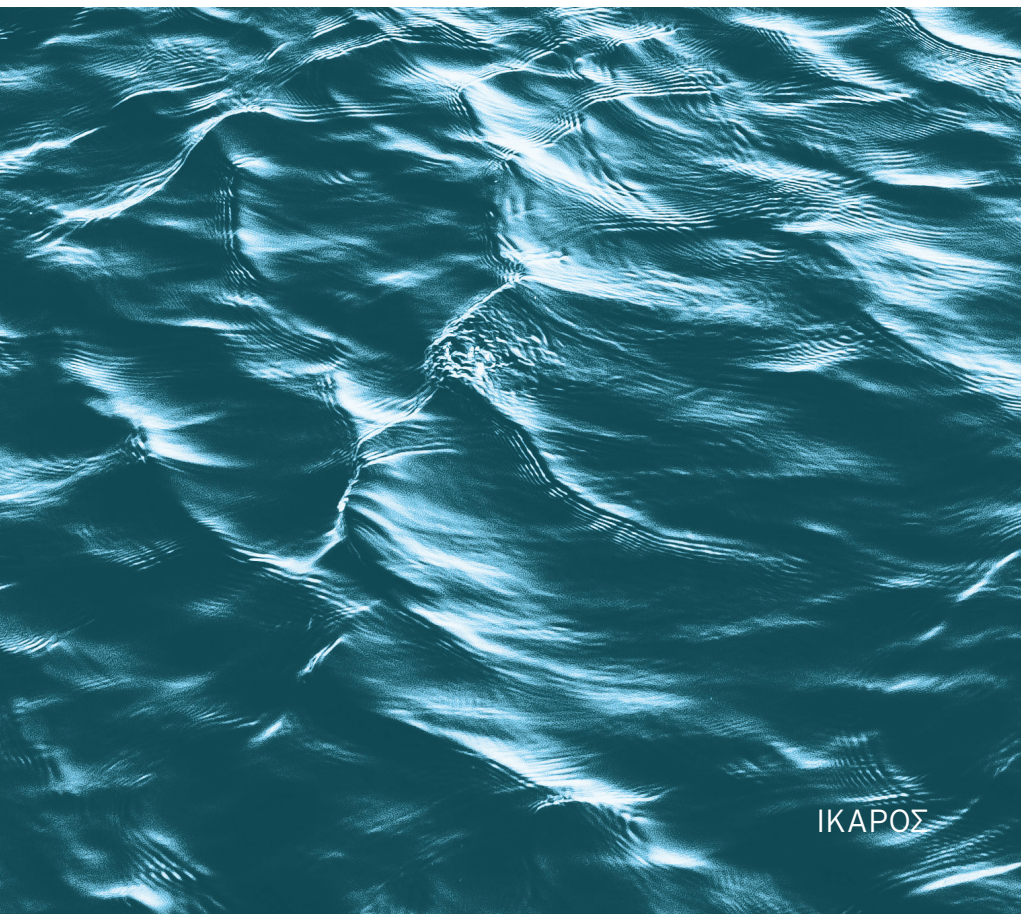


ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

Διηγήματα



ΙΚΑΡΟΣ

EINAI
MIA ΘΑΛΑΣΣΑ

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης - Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

© 2024, Ιφιγένεια Θεοδώρου & Εκδόσεις Ίκαρος

ISBN 978-960-572-657-7

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΕΙΝΑΙ
ΜΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ

Διηγήματα

ΙΚΑΡΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ιωάννα	9
Έλσα	19
Ευτυχία	27
Μιχαήλ Άγγελος	35
Συμπέλ	43
Η Πολίτισσα	51
Ιφιγένεια της Εφέσου	61
Ο Φοίβος της Σμύρνης	71

Ιωάννα*

Αρχές Σεπτεμβρίου ορίστηκε το ταξίδι, όλοι στο γραφείο το περιμέναμε με ανυπομονησία. Άσχημη χρονική συγκυρία βέβαια, ακριβώς τη στιγμή που το καλοκαιράκι υπόσχεται τα καλύτερα στις παραλίες και στα ορεινά. Είχαμε δουλέψει πολύ για να πετύχουμε αυτή τη σύγκλιση, οι συνομιλίες διήρκεσαν πάνω από δύο χρόνια, η πανδημία δεν είχε σταθεί εμπόδιο στη σύσφιξη των εταιρικών σχέσεων, ούτε οι κλυδωνισμοί πάνω από το Αιγαίο απείλησαν τη συμφωνία. Το χρήμα είναι πάντα υπεράνω. Θα υπογράφαμε τα οριστικά συμβόλαια απέναντι, στα κεντρικά γραφεία τους στη Σμύρνη. Έκρυφα από όλους ότι θα επέστρεφα στην πόλη των πρώιμων παιδικών μου αναμνήσεων. Εκεί όπου πρωτοείδα τη θάλασσα... Ακύρωσα μια κράτηση για ένα τριήμερο στη Μάνη κι άφησα στη γραμματέα μου τα

* Το διήγημα δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Απόπλους* για τα εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, με μικρές παραλλαγές και με τίτλο «Να ακούω τις ψυχές τους».

υπόλοιπα διαδικαστικά. Ήμουν σίγουρος ότι θα έβρισκα μόνος μου εύκολα τον δρόμο για την αθωότητα.

Η οικογένειά μου δεν είχε ρίζες στη Μικρά Ασία. «Είμαστε οικονομικοί μετανάστες...» συνήθιζε να λέει η μητέρα μου κάθε φορά που ξεκρεμούσε τα κάδρα από τους τοίχους της προσωρινής μας διαμονής. Πολλές φορές δεν προλάβαιναν ούτε σημάδι να αφήσουν πίσω τους... «Πηγαίνουν όπου φυσάει ο καπνός...» εξηγούσε η γιαγιά μου στις φίλες της. Κυριολεκτούσε, αφού ο πατέρας μου εργαζόταν σε μια μεγάλη διεθνή εταιρεία καπνού και παραγωγής τσιγάρων. Εκείνη την εποχή μόλις αφήναμε τις Βρυξέλλες για να πάμε στη Σμύρνη, αρχές του '90, η αλλαγή αυτή ήταν ένα πολιτισμικό σοκ για όλη την οικογένειά μου. Όμως πολύ γρήγορα η δροσερή αύρα που διαπότιζε απ' άκρη σ' άκρη την πόλη φύσηξε και παρέσυρε μακριά κάθε στενάχωρη σκέψη κι ενδοιασμό.

Ήταν κι εκείνη η θάλασσα κάτω από το μπαλκόνι μας, με τα χίλια πρόσωπα, τα τσαλίμια και τα χάρδια της... Έσκυβες, άπλωνες τα χέρια και την άγγιζες. Τη μύριζες, την άκουγες, ολημερίς μετρούσες τα καράβια, μικρά και μεγάλα, στο κάδρο των παραθύρων μας. Τότε μου γεννήθηκε η επιθυμία να γίνω καπετάνιος. «Πού πάνε όλα αυτά τα καράβια;» ρωτούσα. «Απέναντι, στην Ελλάδα...»

Μόνιμη επωδός η Ελλάδα εκείνα τα πρώτα χρόνια, ήταν απαραίτητο να στηθεί η γέφυρα με την πατρίδα, σαν να μην έφτανε η γλώσσα που μιλούσαμε στο σπίτι, τα

τραγούδια στο ραδιόφωνο –η ΕΡΤ εξέπεμπε «καμπάνα»– και το καλαματιανό λάδι που έρρεε στην κουζίνα μας. Δεν πήγαινα σχολείο ακόμα. «Σιγά μη μάθει τούρκικα!» αντιδρούσε η μητέρα μου.

Υπήρχαν δύο ξένα σχολεία στην πόλη, με υποχρεωτικό το μάθημα της τουρκικής γλώσσας. Αντί αυτού θα ερχόταν μια κυρία στο σπίτι τα πρωινά, «σαν τη γιαγιά, θα σου διαβάζει παραμύθια...» με καθησύχασε η μαμά μου. Δεν είχα κι άλλη επιλογή. Παιδικές χαρές δεν έβρισκες κοντά στο διαμέρισμά μας, με τα παιδιά της ηλικίας μου δεν είχα τρόπο επικοινωνίας. Η κυρία Ευτυχία ήξερε να διηγείται και να διαβάζει ωραία τα παραμύθια, κι όταν ο καιρός ήταν καλός κι ο ουρανός καθάριζε από τις ανάσες του κάρβουνου που ζέσταινε τα περισσότερα σπίτια της πόλης, πηγαίναμε μέχρι τον φούρνο στον πίσω παράλληλο δρόμο. Λατρεύαμε κι οι δυο το φρέσκο ζεστό ψωμί, έσκαγε στα δάχτυλα η ξεροψημένη κόρα, τσιμπολογούσαμε παρέα την καυτή ψίχα ταΐζοντας τους γλάρους που έκρωζαν ξοπίσω μας. Άλλες φορές φτάναμε μέχρι την πλατεία με το άγαλμα του Κεμάλ, που στητός πάνω στο άλογο έδειχνε τη θάλασσα απέναντι. «Κι αυτός στην Ελλάδα πηγαίνει;» ρώτησα μια μέρα την Ευτυχία κι εισέπραξα ένα λυπημένο κούνημα του κεφαλιού της.

Έτσι σιγά σιγά εκείνη με μύησε στην ιστορία της Σμύρνης. Μου μιλούσε για τα δίπατα σπίτια δίπλα στο κύμα, τους κήπους και τα θέατρα, τα ξενοδοχεία και τα καφενεία, τις μουσικές στα σοκάκια, τους εμπόρους και τις όμορφες αρχόντισσες. Όλα όσα δεν έβλεπα στις βόλτες μας, θαρ-

ρείς κι ήταν κρυμμένα πίσω από τις πολυκατοικίες που σαν τείχος ορθώνονταν κατά μήκος της προκουμαίας.

Πολλές φορές καθόμασταν στα παγκάκια της πλατείας, μασουλούσαμε πασατέμπο, η Ευτυχία λάτρευε τον πασατέμπο, και κοιτάζοντας πέρα στον ορίζοντα τραγουδούσε βάζοντας περίσσιο παράπονο στη φωνή. Στα τραγούδια της ανακάτευε μελωδίες ντόπιες με τραγούδια χιώτικα. Γιατί η Ευτυχία είχε έρθει από απέναντι, από τη Χίο, κι όταν τη ρώτησα γιατί, «μην τύχει ποτέ κι έρθεις από ανάγκη εδώ πέρα...» μου είπε κι έσκυψε το κεφάλι.

Μια μέρα, σε μια από τις βόλτες μας στην προκουμαία συναντήσαμε την Ιωάννα με τη μητέρα της. Μόλις είχαν εγκατασταθεί στη Σμύρνη, ζούσαν στο ελληνικό προξενείο, ένα τετράγωνο πιο κάτω από το διαμέρισμά μας. Ξεχώριζε το παλιό κτίριο απ' τα υπόλοιπα τριγύρω, έγερνε ελαφρά από τον χρόνο, μια τεράστια ελληνική σημαία κυμάτιζε πάνω από το αέτωμα του μαρμάρινου μπαλκονιού. «Κι αυτοί μετανάστες, από ανάγκη όμως...» σχολίασε η μητέρα μου την ώρα που τρώγαμε κι ένωσα συμπόνια για την Ιωάννα. Ήταν συνομήλική μου, δεν πήγαινε ούτε εκείνη ακόμα σχολείο, αλλά γρήγορα διαπίστωσα ότι δεν ήταν τόσο δυστυχισμένη όσο νόμιζα. Στα παιδικά μου μάτια το σπίτι τους ήταν τεράστιο, μπορούσαμε να χοροπηδάμε χωρίς να ενοχλούμε τους γείτονες, να κυνηγάμε την μπάλα στα σανίδια που έγερναν, να τρώμε παγωτό φιστίκι στη σκιερή αυλή, να σκύβουμε όσο θέλαμε στα σιδερόφρακτα παράθυρα μετρώντας τα καραβάκια που περνούσαν σύρριζα στην προκουμαία. «Το σπίτι σας είναι σαν φυλακή με τέτοια

κάγκελα στα παράθυρα», της είπα μια μέρα. «Δεν είναι δικό μας, είναι το σπίτι της Ελλάδας», απάντησε εκείνη. «Γιατί έχει σιδεριές;» «Για να μην μπουν οι Τούρκοι», μου εξήγησε, κι έτσι έμαθα για την πυρκαγιά και τους αγριεμένους στρατιώτες που έζωσαν κάποτε την πόλη, για τα παιδιά που έχασαν γονείς και παππούδες στην προκυμαία, για τη θάλασσα που κατάπιε τα κορμιά των χριστιανών μαζί με την ντροπή των Ευρωπαίων.

Όλα εκείνα που αποσιωπούσε η Ευτυχία στις διηγήσεις της. Δύσπεπτες ιστορίες για το παιδικό μου στομάχι. «Πού τα ξέρεις όλα αυτά;» ρώτησα την Ιωάννα ελπίζοντας ότι τα είχε βγάλει από το μυαλό της. Πώς θα μπορούσαμε άλλωστε να ζούμε στην ίδια πόλη με τους Τούρκους μετά από τέτοια καταστροφή; «Η γιαγιά μου μου τα είπε, έφυγε από δω για να γλιτώσει», απάντησε και πρόσθεσε ακόμα πιο χαμηλόφωνα: «Κι εμένα ήθελαν να με βαφτίσουν Ιωνία, αλλά ο παπάς δεν άφησε». Η αποκάλυψη αυτή δε με άφησε να κοιμηθώ πολλές νύχτες. Δεν τόλμησα όμως να ζητήσω από τους γονείς μου να βάλουν κάγκελα στα παράθυρά μας.

Ο πρόξενος με τη γυναίκα και την κόρη τους δεν έμειναν πολύ καιρό στη Σμύρνη. Στα δυο χρόνια άρχισαν να ξεκρεμούν τα κάδρα τους από το σπίτι της Ελλάδας. Η Ευτυχία μετέφερε τις φήμες που κυκλοφορούσαν στην πόλη, ότι ο πρόξενος ζήτησε μετάθεση για να πάει η Ιωάννα σε σχολείο όπου δε θα ήταν αναγκασμένη να μάθει και τουρκικά. Τον πραγματικό όμως λόγο μού τον εκμυστηρεύτηκε η ίδια η Ιωάννα ένα απόγευμα, καθώς περπατούσαμε

κατά μήκος της προκυμαίας. Η Ευτυχία λίγα βήματα πιο πίσω έτρωγε πασατέμπο ρίχνοντας τα τσόφλια στο νερό. «Η μαμά μου δεν αντέχει να ζει πια στη Σμύρνη. Ακούει φωνές, των πνιγμένων, τις ψυχές τους... στη θάλασσα...» Ένωσα ένα σύγκρυο στην πλάτη μου κι αποτραβήχτηκα από το πέτρινο παραπέτο. Η θάλασσα είχε φουσκώσει, είχε βαφτεί σκούρα πράσινη κι άφριζε. Μου φάνηκε ότι άκουσα τρίζιμο, είδα μόνο τα τσόφλια της Ευτυχίας καθώς τα ρουφούσε το κύμα.

Έτσι χάθηκε η Ιωάννα από τη ζωή μου. Εμείς μείναμε στη Σμύρνη έξι χρόνια ακόμα. Όταν τέλειωσα το δημοτικό, μιλούσα τέλεια τουρκικά, σ' αυτό οφείλω άλλωστε και τη δουλειά που κάνω σήμερα. Δεν έγινα βέβαια καπετάνιος. Ούτε ξαναείδα την Ιωάννα από τότε.

Έφτασα στη Σμύρνη με τον χοντρό φάκελο των συμβολαίων στις αποσκευές μου ένα απόγευμα στις αρχές του Σεπτεμβρίου. Στη διαδρομή από το διεθνές αεροδρόμιο Μεντερές μέχρι το κέντρο το μάτι μου συνήθισε γρήγορα στις κακοτεχνίες των προαστίων, έτσι κι αλλιώς όλες οι μεγαλουπόλεις υποδέχονται τους επισκέπτες τους με ακαλαίσθητα κτίρια, συνεργεία και εμπορικά κέντρα.

Εισχωρώντας στον πυκνό ιστό του κέντρου με αργούς ρυθμούς λόγω της κυκλοφοριακής συμφόρησης, δεν αναγνώρισα απολύτως τίποτα, παρά μόνο το φως. Εκείνο το φως της δύσης που έντυνε ρόδινα όλη τη Σμύρνη, την ώρα που ο ήλιος κρυβόταν πίσω από τους χαμηλούς ορεινούς

όγκους του κλειστού λιμανιού κι από το μπαλκόνι μας τότε η Ελλάδα απέναντι χανόταν στο λυκόφως, μέσα σε μια πανδαισία κόκκινων και μαβιών χρωμάτων.

Δεν άργησα να μυρίσω τη θάλασσα. Παρά το τείχος των πολυκατοικιών που έκλειναν τον ορίζοντα της πόλης, η θάλασσα, ζωντανή, μυροβόλος, είχε τη δύναμη να εισχωρεί ανάμεσα στους στενούς κάθετους δρόμους και να ανακατεύεται με τα καυσάερια και τη δυσοσμία του καθημερινού μόχθου. Στο τελευταίο φανάρι πριν βγούμε στον παραλιακό δρόμο επιτέλους την είδα. Όχι, δεν ήταν η θάλασσα των παιδικών μου περιπάτων, αυτή που μας ράντιζε με τους ξιπασμένους αφρούς της, που γουργούριζε στο πεζουλάκι της προκουαίας ή χυνόταν θυμωμένη μπροστά στις εξώπορτες των σπιτιών μας. Τώρα έμενε απόμακρη. Στο βάθος. Μια γλώσσα από χορτάρι, ένα λιβάδι φρέσκο, καταπράσινο, είχε φυτρώσει ανάμεσα στα σπίτια και στο νερό, να μας χωρίζει... Να χρειαστεί να τρέξω για να τη φτάσω. Να μένει μακριά απ' τα μπαλκόνια και τους ονειροπόλους.

Το αυτοκίνητο με αργό ρυθμό πέρασε από την πλατεία με τον έφιππο Κεμάλ και τον κήπο του ξενοδοχείου Εφές Παλάς. Βρήκα τα πρώτα σημάδια της δικής μου Σμύρνης κι ύστερα τα στρωμένα με λευκά τραπεζομάντιλα τραπέζια του Ντενίζ μού έφεραν στο στόμα γεύση από τηγανητά μύδια και λεμονάτες γαριδούλες. Γεμάτα πεζοδρόμια, τραπεζάκια και δυνατές μουσικές, κράχτες των μαγαζιών, μυρωδιές από ναργιλέδες και νεολαία αραγμένη στο γκαζόν, οι φυλαγμένες πολύτιμες εικόνες μου είχαν γίνει κομματάκια, χαρτάκια κακοπαθημένα στο καλντερίμι.